

Majoor Karl-Joseph Vollmer, 'Kreiskommandant' Aalst-Oudenaarde tijdens de Bezetting in de 2de Wereldoorlog (1940-1944)

Marc VAN TRIMPONT

Op 10 mei 1940 viel Hitler ons land binnen dat zich, na een achttien dagen weerstand te hebben geboden, gewonnen gaf. Een onontkoombaar gevolg van overmacht.

In de ogen van sommigen is het in strijd met het fatsoen van het correcte denken ook maar iets positiefs te zeggen over personen die behoorden tot de bezettingsmacht want het verkeerde kamp... Maar kan of mag men de waarheid geweld aandoen, zelfs al liep de betrokkene in foute kleren?

Wat volgt is een verhaal waarbij Geraardsbergen en zijn bevolking direct bij betrokken was en ten dele nog is. Het is eigenlijk ook een soort "beoordelingsrapport" over een man die zeggenschap had onder meer over Geraardsbergen in de jaren 1942-44. We troffen deze gegevens aan in de geschiedenis van Aalst tijdens de Duitse bezetting, een werk dat ons toevallig in de hand viel.

Een relatief grote vis

In elke plaats van enige betekenis richtte de Duitse bezetter een zogeheten *Ortskommandantur* op, met aan het hoofd een *Ortskommandant* of plaatscommandant. Dit was onder meer het geval zowel in Aalst als in Geraardsbergen. Maar reeds in het najaar van 1940 werd Aalst gepromoveerd en kreeg het de status van *Kreiskommandantur* met bevoegdheid over een district dat onze arrondissementen Aalst en Oudenaarde omvatte. De Geraardsbergse *Ortskommandantur*, in 't Giesbaargs "de kommandature", bevond zich op het Stationsplein ⁽¹⁾ in het huis van wijlen dokter Van der Kelen (rechts van de huidige bank *Wanzeele & Van Crombrugge*, wanneer

men er met het aangezicht voor staat). Daar was ook de *Feldgendarmerie* gehuisvest, de minst assertieve van alle Duitse politiediensten. Een pittig detail in verband met de Geraardsbergse *Feldgendarmerie*: een van de *Feldgendarmen* had als Giesbaargse bijnaam *dobbele Soeë* omwille van zijn grote gestalte. Die man had de gewoonte, wanneer hij recht voor een ondervraagde stond, zijn voeten derwijze te draaien dat ze bovenop de wrijf van de voet van de betrokkene kwamen te staan. Zodoende had de ondervraagde geen verweer en wanneer hij dan een dreun kreeg, kwam hij sowieso onzacht met de grond in aanraking..

De Geraardsbergse *Ortskommandant* hing af van de *Kreiskom-*

mandant van Aalst die op zijn beurt rapporteerde aan de *Oberfeldkommandant* te Gent, normaliter een officier met de rang van generaal zonet op zijn minst kolonel ⁽²⁾. De *Oberfeldkommandantur* van Gent was bevoegd voor Oost- en West-Vlaanderen ⁽³⁾. Een *Kreiskommandant* was dus een relatief grote vis.

Wie was kapitein en later majoor Vollmer ? ⁽⁴⁾

Karl-Joseph Vollmer is in 1892 geboren in Munster (Nordrhein-Westfalen). Hij maakte het einde van de Eerste Wereldoorlog (1914-1918) mee aan het IJzerfront. Na de oorlog ging hij in de zakenwereld. Toen Hitler op 10 mei 1940 onze gewesten

⁽¹⁾ E. COLLIJNS, notitie 12 februari 2001, p. 7.

⁽²⁾ Voor wie niet vertrouwd is met de militaire graden bij de officieren van het Belgisch leger met tussen haakjes die van de Wehrmacht: a) lagere officieren : onderluitenant (Leutnant); luitenant (Oberleutnant); kapitein (Hauptmann); b) hogere officieren : majoor (Majoor); luitenant-kolonel (Oberstleutnant); kolonel (Oberst); c) opperofficieren : de verschillende generaalsniveaus.

⁽³⁾ Zie desgewenst internet "Google : Oberfeldkommandantur Gent".

⁽⁴⁾ Tenzij anders vermeld, uit: J. GHYSENS, *Aalst 1940-44, een stad onder Duitse bezetting*, Tielt (uitg. Veys), 1973, p. 71, 72, 74. Jos Ghysens (° Erembodegem, 1929), stichter in 1976 van het *Genootschap voor Aalsterse geschiedenis*, publiceerde een dertigtal boeken over of in verband met de geschiedenis van de stad Aalst.

in een *Blitzkrieg* veroverde, bevond officier Vollmer zich eerst in Nederland. Vervolgens kwam hij naar Vlaanderen en belandde meer bepaald in Ieper respectievelijk Roeselare. Via het Klein Seminarie ⁽⁵⁾ van Roeselare geraakte hij enigszins vertrouwd met de Vlaamse Beweging en verwierf wat inzicht in de onderliggende oorzaken en het nagestreefde doel van de politieke collaboratie in Vlaanderen. Als overtuigd katholiek kon hij zich onder geen beding verzoenen, laat staan identificeren met het nationaal-socialisme, maar als officier van de *Wehrmacht* ⁽⁶⁾ kan en wil hij zich niet onttrekken aan zijn plicht. Nu zal iedereen wel inzien dat plichtsbesef, zelfs voor een lid van een bezettingsmacht, op een correcte wijze kan worden ingevuld met soepelheid en menselijkheid, met andere woorden zonder daarvoor een overmatige ijver aan de dag te leggen. Welnu, het was precies deze houding die Vollmer tot leidraad nam voor zijn contacten met de bevolking die onder zijn gezag zal worden geplaatst.

Midden 1942 werd Vollmer benoemd tot *Kreiskommandant* of districtscommandant te Aalst, tot dan een *Kreis* zonder noemenswaardige moeilijkheden. Hij zal dit ambt uitoefenen tot 2 september 1944, met andere woorden tot de aan- of intocht van de geallieerden. Mede door toedoen van een Capucienepater die vóór 1914

Majoor Vollmer. Werd begin 1944 bevorderd tot majoor. (Foto overgenomen uit Jos. Ghysens, op. cit., p. 74)

een tijdlang had vertoefd aan het Keizerlijk Hof te Wenen, voelde Vollmer zich na een korte tijdspanne helemaal thuis in Aalst. Hij heeft goede relaties met vooraanstaande VNV-ers uit zijn district. Van zijn medewerkers en manschappen verwacht hij discipline en een respectvolle houding ten overstaan van de bevolking en klachten dienaangaande werden met de nodige ernst onderzocht en behandeld. De meesten van zijn officieren kan hij vertrouwen en samen met hen bespreekt hij de best mogelijke oplossing voor problemen waarmee hij wordt geconfronteerd. Zo

bijvoorbeeld bij de aanhouding van een Aalsters priester, actief verzetslid, slaagde hij erin die man opnieuw in vrijheid te doen stellen. Maar wanneer op een bepaald moment Duitse soldaten werden neergeschoten, trof hij de harde maatregelen die de *Oberfeldkommandantur* uit Gent van hem eiste; in dit verband werd hij trouwens scherp in de gaten gehouden door een adjunct van de *Oberfeldkommandant*, de Hitlergezinde majoor Werner met wie Vollmer, als diepgelovig katholiek, overhoop lag ⁽⁷⁾. Toen begin september 1944 de geallieerden naderden, dacht Vollmer, die de oorlog kotsbeu is, eraan zo nodig het garnizoen over te geven om aldus de stad Aalst van vernieling te vrijwaren.

Kreiskommandant Vollmer en Geraardsbergen

In zijn dagboek verwijst Geraardsbergens oorlogsbuurgemeester Alfons van Liefveringe (VNV) naar de goede contacten die hij onderhield met onder meer kapitein en later majoor Vollmer die hij "anti-Hitlergezind" noemt, wat inderdaad tot uiting is gekomen in vorige paragraaf, en dank zij wie hij veel gedaan kon krijgen ten voordele van de stad en haar bevolking, onder meer op het vlak van de voedselvoorziening en dergelijke ⁽⁸⁾. Zo bijvoorbeeld is Geraardsbergen een van die zeldzame steden, waar de klokken van de hoofdkerk niet

⁽⁵⁾ Klein seminarie is synoniem voor college.

⁽⁶⁾ De *Wehrmacht* was het Duits geregelde leger en had niets te maken met de verschillende afdelingen van de SS noch met politieformaties zoals *Gestapo*, *Sicherheitsdienst* enz.

⁽⁷⁾ Gesprek met Albertine van Liefveringe, dochter van burgemeester Alfons van Liefveringe.

⁽⁸⁾ M. VAN TRIMPONT, *Losse terugblikken op Geraardsbergen tijdens de ongeluksjaren 1940-1945. Een bijdrage tot de geschiedenis van Geraardsbergen in de 2de Wereldoorlog*, in *Gerardimontium*, extra editie van 3 september 2004, p. 18-19 en gesprek met Albertine van Liefveringe. Over het VNV (*Vlaams Nationaal Verbond*), zie aldaar p. 33.

⁽⁹⁾ In 1943 dienden de klokken op Duits bevel overal te lande uit de kerktorens te worden gehaald om te worden gesmolten en vervolgens te dienen als grondstof voor het maken van obussen en dergelijke.

werden weggehaald ⁽⁹⁾. Dit uitzonderlijke feit vraagt toch wat commentaar. Hier en daar wordt immers wel eens gesuggereerd dat het niet weghalen van die klokken te danken zou zijn aan de invloed van het bisdom.

Dergelijke bewering doet op zijn zachtst gezegd toch even de wenkbrauwen fronsen van alwie enigszins vertrouwd is met de toestanden van toen. Het is een publiek geheim dat de Duitsers het protest van de bisschoppen gewoon naast zich hebben neergelegd. Bovendien waren de relaties tussen het bisdom Gent en de *Oberfeldkommantantur*, waar een nazigezinde majoor Werner steeds op de loer lag of de zaken volgens het boekje werden afgehandeld, alles behalve goed ⁽¹⁰⁾ zodat het gewoon ondenkbaar moet worden geacht dat een tussenkomst op dat niveau ook maar enige kans op slagen zou hebben gehad; die relaties waren, naar verluidt, in die mate vertroebeld dat dergelijke tussenkomst op zich al een voldoende reden was om een verzoek tot voorkeursbehandeling onontvankelijk te verklaren... In een verslag de dato 31 december 1950 heeft de toenmalige Geraardsbergse pastoor-deken Victor Mannaert het over het weghalen van de klokken in 1943 ⁽¹¹⁾. Daarin vertelt hij een brief "per spoedbestelling" over deze aangelegenheid te hebben gezonden naar het bisdom en daarop het bezoek te hebben gekregen van een zekere heer De Beer met wie hij even van gedachten wisselde. Na samen de klokkentoren te hebben bezocht, schrijft hij verder,

is De Beer naar het stadhuis getrokken en vervolgens naar de Feldgendarmerie. Even later kwam een *Feldweibel* melden dat de klokken mochten blijven hangen.

Hoe komt het dan dat de Duitsers plots afzagen van het weghalen van de klokken hier in de hoofdkerk en met andere woorden Geraardsbergen een voorkeursbehandeling gunden terwijl elders het opeisingsbevel nauwgezet is uitgevoerd ondanks protesten en tussenkomsten van de bisschoppen? Dit kon vanzelfsprekend alleen maar op bevel van hogerhand. We weten dat een directe interventie van de Oberfeldkommant in die zin totaal moet worden uitgesloten al was het maar om de vertroebelde relaties die we kennen. Nu rijst dadelijk de vraag enerzijds wiens invloedrijke hulp op het stadhuis De Beer kan hebben ingeroepen om met enige slaagkans tussen te komen bij de Duitsers en anderzijds wie nog, buiten de Oberfeldkommandant in hoogsteigen persoon, de bevoegdheid had om de Geraardsbergse Feldgendarmerie richtlijnen te geven en eventueel d.m.v. een tegenbevel een eerder uitgevaardigde maatregel ongedaan te maken. Het antwoord op beide vragen ligt voor de hand. Ter zijde, de twee grote klokken van de kerk van de Jozefieten werden wel weggehaald ⁽¹²⁾.

Majoor Vollmer heeft na verloop van tijd en na jaren van bezinning voor zichzelf uitgemaakt in eer en geweten te mogen zeggen dat de balans van

zijn bevelhebberschap te Aalst voor de bevolking lang niet zo negatief is geweest. Langs de andere kant zal het wel duidelijk zijn voor alwie de bezettingsjaren heeft meegemaakt dat een man met een gedrag als majoor Karl-Joseph Vollmer ook voor Geraardsbergen bezwaarlijk kan doorgaan voor een demoon. De duivel treft men inderdaad en terloops gezegd niet steeds aan op de plaats waar hij, conform het fatsoenlijk denken, geacht wordt zich te (moeten) bevinden.

Marc VAN TRIMPONT
mvtger@telenet.be

⁽¹⁰⁾ Gesprek met Albertine van Liefferinge.

⁽¹¹⁾ M. VAN KERCKHOVEN, *Lief en Leed in het aloude Geraardsbergen*, Geraardsbergen, 1979, p.75, 76 : *De Beiaard van St. Bartel*.

⁽¹²⁾ M. VAN KERCKHOVEN, *Kroniek Sint-Jozefsinstituut Geraardsbergen (1817-1990)*, Leuven, 1992, p. 16